

Estetik mədəniyyət, onun tarixi, fəlsəfi və kulturoloji aspektləri

Mədəniyyətşünaslığın (kulturologiyanın) tarixinin öyrənilməsi isə olduqca maraqlıdır. Hazırda dünya birliyi mədəniyyətin vəziyyətinə daha çox diqqət yetirir. O adamların həyat fəaliyyəti prosesinin məzmunu kimi, onların fəal və məqsədyönlü məhsuldar sosial fəallığının nəticəsi kimi bəzə düşülür. Lakin bu fəaliyyət heç də həmişə uğurlu və məqsədə müvafiq olmur. Mədəniyyət planetar sivilizasiyanın aparıcı əlamətlərindən biri kimi çıxış edir, insanların həyatını digər canlıların həyatından fərqləndirir. Bura mümkün qədər yerdən kənar sivilizasiyalardan fərqlənmə də daxildir.

Mədəniyyət adamların yaradıcılığının əsas, tarixən uzun dövrdə fəaliyyətdə olan göstəricisidir. Eyni zamanda iri sosial subyektlərinin, hər bir ayrıca götürülmüş şəxsiyyətin perspektivliyinin və tarixi yolunun qiymətləndirilməsinin kriteriyası, birliklərin və ayrı-ayrı xalqların inkişafının keyfiyyəti və səviyyəsinin nisbətini də göstərir. Mədəniyyət "ikinci təbiətdir". Mədəniyyət insanlar tərəfindən yaradılmış və cəmiyyətin prinsipcə digər qanun və amillərin fəaliyyətini bildirir (bu ümumplanetar və konkret xalq və dövlətlərin fəaliyyətinə də aiddir. Həmin mədəniyyət təbii (birinci) təbiətdən köklü surətdə fərqlənir. Qeyd etmək lazımdır ki, mədəniyyət ikinci təbiət kimi özünə təkcə maddi-fiziki deyil, həm də mənəvi (ideal) elementləri də daxil edir. Bu prinsiplər mədəniyyəti ətraf mühiti təşkil edən təbiətdən fərqləndirir. Mədəniyyətdə insanların mənəvi-subyektiv qabiliyyət və xassələr təzahür edir.

Dünya birliyinin XXI əsrdə inkişaf perspektivləri getdikcə daha

çox böhran hadisələri ilə müəyyən olunur. Bu isə mədəniyyətin antipodu və insanın mədəniyyət qeyri-kəməməliliyinin göstəricisi hesab olunur. Onlar qlobal, regional və konkret - lokal-ekoloji və sosial problemləri kəskinləşdirir və fəallaşdırır, insanların həyat fəaliyyəti üçün təhlükə yaradır. Bu cür kompleks problemlərdən biri insanın aqressivliyinin yüksəlməsi, destruktivliyinin artması, antimədəniyyətin inkişafına gətirib çıxarır.

Qeyd etmək lazımdır ki, ətraf mühitin dağılması sürətli texniki inkişafda daha çox əlaqədardır. Bunu çox vaxt bəşəriyyətin üçüncü günahı hesab edirlər. K.Lorenso fikrinə, həmin üçüncü günah insanlara mənfi təsir göstərir, onları həqiqi dəyərlərə münasibətdə kor edir. Hazırda biz daha tez-tez edilənlərə rast gəlirik ki, onlar üçün insanı ünsiyyəti, təbiət aləmini, incəsənəti təxminən tamamilə televiziyaya və şəxsi kompüterlərə övəz edir.

Elmi-texniki tərəqqi çox hələ də müasir cəmiyyətin dördüncü günahı- insanı zərifliyə, çətinliyə dözməyə sövq edir. bu isə onun bütün güclü hissələrinin və effektiv itirilməsi deməkdir.

K.Lorenso görə insanda hər üç narazılığa görə dözülməzlik günlərinə və nəticədə, müasir insan daha tez-tez texniki və farmakoloji cəhətdən neytrallaşır. Təbiətin idarəsilə bir-birini övəz edən iztirab və sevinc dalğaları aşağı düşür və nəzərə çarpmaz və dözülməz dərəcəyə çevrilir.

Daim və düşünmədən farmakoloji vasitələrdən istifadə edilməsi, təbii mühitlə əlaqədar şəraitin getdikcə pisləşməsi, bu günümüzün V problem- prosesinin, daha dəqiq desək V günahın yaranmasına gətirib çıxarır. Bu problem- proses insanın

genetik deqradasiyasıdır. Yeni doğulmuş uşaqlarda daha çox müşahidə olunan eybəcərliyin artması, fiziki patologiyaların yüksəlməsi, həmin problem- prosesin əsas göstəriciləridir. Anomaliya hadisələrinin sayı hər il artmaqda davam edir. (Bu təzə doğulanların təqribən 10% təşkil edir). Həmin hal, təkcə iri şəhərlərdə deyil, eyni zamanda ekoloji cəhətdən əlverişli olmayan regionlarda da özünü daha çox hiss etdirir.

K.Lorenso görə bəşəriyyətin altıncı dəhşətli günahı ənənə ilə əlaqənin kəsilməsidir. Ənənə- keçmişdə mövcud olan insanların təcrübəsi ilə müəyyənləşdirilən mədəniyyət normalarıdır. Mühafizəkarlıq deyərək həmin təcrübədən imtina edilməsi bu gün üçün yararlı hesab olunmur, elə buna görə də insanların ənənələrlə əlaqəsi kəsilir. Təsədüfi deyildir ki, gənclik böyüklərə özgə, yarımçıq qrup kimi baxırlar. K.Lorenso sözləri ilə desək onlara qarşı "milli nifrət" hissi bəsləyirlər. Bu tendensiya valideynlərlə övladlar arasında kontaktın zəifləməsi, daha doğrusu, kifayət qədər olmaması səbəbinə güclənir. Həmin meylin nəticəsi bu gün daha ağırlı hiss olunmaqdadır.

K.Lorenso görə müasir cəmiyyət üçün fəvqəladə dərəcədə əhəmiyyət daşıyan VII günah- bəşəriyyətin artmaqda olan indaktrinasiyasıdır. Həmin hal bu və ya digər mədəni qrupa mənsub olan adamların sayının getdikcə artmasıdır. Bu isə texniki vasitələrin təkmləşdirilməsi sayəsində ictimai rəyə təsirin güclənməsi hesabına baş verir. Hazırda sənaye cəhətdən inkişaf etmiş cəmiyyətin bu cür iunifikasiyası ictimai rəyin zombiləşməsinə, reklamın yorulmaz təzyiqinə gətirib çı-

